

Jämkning av avgift för färdiglagad mat m.m. inom äldre- och handikappomsorgen

Remiss från socialdepartementet

Remisstid 3 oktober 2003, förlängt till 8 oktober 2003

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen översändes denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Ärendet

Socialdepartementets promemoria Jämkning av avgift för färdiglagad mat m.m. inom äldre- och handikappomsorgen, *bilaga*, innehåller förslag som innebär att kommuner, när särskilda skäl föreligger, får jämka avgift för bland annat färdiglagad mat m.m. med stöd av 8 kap. 2 § Socialtjänstlagen som tillhandahålls inom äldre- och handikappomsorg. Beslut föreslås gälla i det enskilda fallet och ska kunna överklagas genom förvaltningsbesvär. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2004.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret. Äldreomsorgsberedningen och kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av tjänsteutlåtandet.

Stadsledningskontoret konstaterar Stockholm redan jämkar avgiften för färdiglagad mat och att promemorians förslag därför inte påverkar avgiften för dem som får matlåda genom staden. Men många i Stockholm får sin matlåda från en restaurang och denna avgift kan inte jämkas eftersom restaurangen debiterar direkt för maten. Däremot kan den enskildes förbehållsbelopp höjas med ett belopp motsvarande den extra kostnaden för maten. Här lämnar promemorian ingen lösning och kommunerna ställs inför att skapa egna regler. Äldreomsorgsberedningen har uppmärksammat denna problematik.

Mina synpunkter

Jag instämmer i stadsledningskontorets synpunkter.

Jag föreslår med hänvisning till vad som ovan anförts att kommunstyrelsen beslutar följande

Som svar på remissen översändes denna promemoria.

Stockholm den 11 september 2003

MARGARETA OLOFSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

ÄRENDET

Socialdepartementets promemoria innehåller förslag som innebär att kommuner, när särskilda skäl föreligger, får jämka avgift för bland annat färdiglagad mat m.m. med stöd av 8 kap. 2 § Socialtjänstlagen som tillhandahålls inom äldre- och handikappomsorg. Beslut föreslås gälla i det enskilda fallet och ska kunna överklagas genom förvaltningsbesvär. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2004.

REMISSER

Departementspromemorian är remitterad till stadsledningskontoret för yttrande. Äldreomsorgsberedningen och kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av tjänsteutlåtandet.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 14 augusti 2003 har utarbetats av äldreomsorgsberedningens kansli i samverkan med socialtjänstförvaltningen och har i huvudsak följande lydelse.

Socialdepartementets promemoria är föranledd av att många kommuner i samband med införande av lagstadgat högkostnadsskydd och lägsta nivå på förbehållsbeloppet för avgifter i äldre- och handikappomsorg, övergav sin tidigare "helinackorderingsavgift" och sårade på avgift för omvårdnad och avgift för kost. Den enskilde fick då en avgift för kost utöver äldreomsorgsavgiften. Många kommuner utgick ifrån att alla medborgare i en kommun har en kostnad för sin mat och att det inte är specifikt för dem som har äldreomsorg eller omsorg om funktionshindrade. Därmed har avgiften för kost inte jämkats. Dock har ett antal kommuner i likhet med Stockholms stad även jämkat avgiften för kost. Genom att införa möjlighet till jämkning även av avgiften för mat i det enskilda fallet, undanröjs den tveksamhet som både Socialstyrelsen och Svenska kommunförbundet visat i tolkning av frågan.

Avgift för kost i särskilt boende med heldygnsomsorg

Avgiften för kost i särskilt boende med heldygnsomsorg är i Stockholms stad av kommunfullmäktige fastställt till ett visst belopp (2 360 kronor/månad i 2003 års nivå). Avgiftsbeloppet kan på förhand minskas med 100, 75, 50 eller 25 procent om det finns skäl att pga. av sjukdom eller motsvarande anta att den enskilde inte kan äta maten i boendet.

I staden tillämpas en beräkningsmodell där förbehållsbeloppet i särskilt boende med heldygnsomsorg minskas med råvarukostnaden för mat och förbrukningsartiklar enligt konsumentverkets beräkning (förbehållsbeloppet 4 165 kronor minus 1 400 kronor för råvarukostnader = förbehållsbelopp 2 765 kronor). Vid individuell avgiftsberäkning minskas först den enskildes avgift för vård och vid behov även avgiften för kost för att var och en ska ges möjlighet att ha kvar förbehållsbeloppet. Detta system har funnits sedan ett antal år tillbaka och är i enlighet med promemorians författningsförslag.

Kostnad för mat i eget boende

I ett antal kommuner finns det i eget boende inget alternativ till mathållning än att få hem färdiglagad mat i form av matlåda. I Stockholms stad är matlådan vanlig men inte generell, det finns ingen riktlinje som säger att matlagning inte kan ingå i hemtjänstuppgifterna. Det är dock allmänt förekommande att behovet av hjälp med matföretagning löses genom färdiglagad mat i matlåda. Förutom kostnaden för matlådan behöver den enskilde även inhandla dagligvaror som t ex. mjölk, frukt, bröd och smörgåspålägg. Om kommunen istället för matlåda erbjuder matlagning i hemmet innebär detta en merkostnad för kommunen eftersom tidsåtgången ofta blir högre. Särskilda boenden för yngre personer löses frågan oftast genom olika former av gemensam mathållning, där även själva matlagningen ingår som ett moment i boendet.

Promemorian använder enbart begreppet kommunens avgift för kost som kan jämkas. Det är i många fall inte kommunen som debiterar kostnaden för den matlåda som distribueras till den enskilde i hemmet. I Stockholms stad är det vanligen matdistributören/restaurangen som fastställer priset på matportionen och som debiterar den enskilde direkt. Den enskilde har därmed ingen avgift för kost som kan jämkas.

I en pågående utredning om matlådans berättigande och kvalitet som genomförs i Äldrecentrums regi visar en första pilotstudie att priset kan variera från 32 kronor till 48 kronor/dag. Därmed inget sagt om matlådans innehåll och kvalitet.

Ett kvarstående problem för kommunerna blir alltså i vilken utsträckning den enskildes förbehållsbelopp ska påverkas av den merkostnad mat i form av matlåda innebär. Det finns ingen avgift att jämkas eftersom kostnaden i många fall debiteras av matdistributören. Däremot kan den enskildes förbehållsbelopp höjas med ett belopp motsvarande den extra kostnaden för maten. Här lämnar promemorian inget lösning och kommunerna ställs inför att skapa egna regler.

Överklagande

Att det i det enskilda fallet ska vara möjligt att överklaga sin avgift för kost till förvaltningsdomstol, är helt i linje med Stockholms stads tidigare hållning. Frågan om den enskilde kan överklaga den merkostnad denne har för matlåda som betalas direkt till distributören är inte löst.

Ekonomiska konsekvenser

Promemorian menar att förslaget inte kommer att innebära några kostnader för kommunerna, eftersom de annars får betala ut ekonomiskt bistånd eller äldreförsörjningsstöd. Argumenteringen är kanske riktigt, men äldreförsörjningsstöd betalas ut av Försäkringskassan, inte av kommunen och är beroende av den enskildes boendekostnad. Att ekonomiskt bistånd är ett automatiskt alternativ till jämkning av avgiften för kost stämmer inte överens med erfarenheter från Stockholms stad. Ofta ligger den enskilde äldres tillgångar över normen för ekonomiskt bistånd trots att denne inte har förbehållsbeloppet kvar.

I de fall kommuner väljer att utnyttja regeln för jämkning av avgiften minskas intäkterna av avgifter. Förslaget kan därmed inte betraktas som kostnadsneutralt för kommunerna.

Ikraftträdande

Slutligen föreslås lagändringen träda i kraft den 1 juli 2004. Trots att den nu föreslagna lagändringen är av ringa grad vill stadsledningskontoret ändå påpeka att det innebär komplikationer att införa förändringar i avgiftssystem för äldre och handikappomsorgen vid halvårsskifte.

Äldreomsberedningen beslöt den 5 september 2003 föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. tillstyrka stadsledningskontorets tjänsteutlåtande
2. ge äldreomsorgsberedningens kansli i uppdrag att utreda möjligheterna till ett förbättrat och mer rättvist system gällande jämkning av avgiften för matlåda.

Det förslag som regeringen har i promemorian innebär ingen förändring för pensionärerna i Stockholms stad eftersom denna jämkning redan görs. Jämkningen gäller däremot inte alla. När det gäller de personer som får sin matlåda från en restaurang, så är det restaurangen som debiterar för kostnaden och det innebär att avgiften inte kan jämkas. Det finns för många inte heller någon möjlighet att välja ett kommunalt alternativ. Vi känner inte till om detta är ett problem och hur stort det i så fall är, därför skulle det vara bra att få det belyst av en utredning från stadsledningskontoret. Om det innebär att den äldre avstår från att beställa matlåda varje dag och alltså inte får lagad mat varje dag är det inte bra. Vi vill därför att en översyn av systemet görs för att belysa om någon förändring behöver göras.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har den 28 augusti 2003 tillstyrkt stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Promemoria

Jämkning av avgift för färdiglagad mat m.m. inom äldre- och handikappomsorgen

Promemorians huvudsakliga innehåll

Promemorian innehåller förslag som innebär att kommuner, när särskilda skäl föreligger, får jämka avgift för bland annat färdiglagad mat som tillhandahålls inom äldre- och handikappomsorgen. Jämkningsregeln föreslås även omfatta andra avgifter kommuner har rätt att ta ut med stöd av 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453). Särskilda skäl för jämkning skall bland annat anses föreligga när avgiften är så hög att den inskränker på den enskildes förbehållsbelopp enligt 8 kap. 7 och 8 §§ socialtjänstlagen. I promemorian föreslås även att beslut i det enskilda fallet om jämkning av avgift skall kunna överklagas genom förvaltningsbesvär.

Den nya lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2004.

Innehållsförteckning

1	Promemorians författningsförslag.....	7
1.1	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	7
2	Bakgrund	8
2.1	Högekstnadsskyddet.....	8
2.2	Kostnader för mat	8
2.3	Socialstyrelsens rapport	9
3	Överväganden och förslag	9
4	Överklagande.....	10
5	Ikraftträdande m.m.....	10
6	Ekonomiska och andra konsekvenser.....	10
7	Författningskommentarer	10
7.1	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	10

1.1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 § och 16 kap. 3 socialtjänstlagen (2001:453) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

8 kap.

2 §

För familjerådgivning, verksamhet för barn och ungdom enligt 5 kap. 1 § som inte är stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär, hemtjänst, dagverksamhet, bostad i sådant särskilt boende som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 § tredje stycket och som inte omfattas av 12 kap. jordabalken eller för annan liknande social tjänst får kommunen ta ut skäliga avgifter enligt grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader.

I fråga om avgifter för hemtjänst, dagverksamhet och bostad i särskilt boende finns ytterligare bestämmelser i 3–9 §§.

16 kap.

3 §

3 § Socialnämndens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

- ansökan enligt 2 kap. 3 §,
- bistånd enligt 4 kap. 1 §,
- vägran eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 4 kap. 5 §,
- förbud eller begränsning enligt 5 kap. 2 §,
- medgivande enligt 6 kap. 6 §,
- återkallelse av medgivande enligt 6 kap. 13 §,
- samtycke enligt 6 kap. 14 §, eller
- avgifter eller förbehållsbelopp enligt 8 kap. 4–9 §§.

Föreslagen lydelse

För familjerådgivning, verksamhet för barn och ungdom enligt 5 kap. 1 § som inte är stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär, hemtjänst, dagverksamhet, bostad i sådant särskilt boende som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 § tredje stycket och som inte omfattas av 12 kap. jordabalken eller för annan liknande social tjänst får kommunen ta ut skäliga avgifter enligt grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader.
Föreligger särskilda skäl i ett enskilt fall får avgiften jämkas.

3 § Socialnämndens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

- ansökan enligt 2 kap. 3 §,
- bistånd enligt 4 kap. 1 §,
- vägran eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 4 kap. 5 §,
- förbud eller begränsning enligt 5 kap. 2 §,
- medgivande enligt 6 kap. 6 §,
- återkallelse av medgivande enligt 6 kap. 13 §,
- samtycke enligt 6 kap. 14 §,
- *jämkning av avgift i ett enskilt fall enligt 8 kap. 2 §, eller*
- avgifter eller förbehållsbelopp enligt 8 kap. 4–9 §§.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. En länsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut skall verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.

Bakgrund

I propositionen Avgifter inom äldre- och handikappomsorg (prop. 2000/01:149) föreslog regeringen att ett högkostnadsskydd för avgifter inom äldre- och handikappomsorgen skulle införas. Regleringen har genomförts i två etapper. Den 1 juli 2002 trädde de nya bestämmelserna i kraft som bland annat innebär att det i lag anges det högsta belopp som kommuner får ta ut i avgift för hemtjänst, dagverksamhet, kommunal hälso- och sjukvård och för sådan bostad som inte omfattas av hyreslagens bestämmelser. Bestämmelserna om hur kommuner skall beräkna den enskildes avgiftsgrundande inkomst trädde ikraft den 1 januari 2003.

Regeringens redovisade i propositionen flera skäl till att införa ett högkostnadsskydd (se prop. 2000/01:149 s. 42 ff.). Ett avgörande skäl var den stora skillnaden på avgiftens storlek som då fanns, såväl mellan omsorgstagare inom en kommun som mellan omsorgstagare i olika kommuner. Regeringen ansåg dessutom det otillfredsställande att skyddet mot höga bostadskostnader i särskilt boende var sämre för vissa omsorgstagare som inte omfattades av reglerna i hyreslagen. Ett annat skäl var att avgiftsskillnaderna riskerade att försämra människors förtroende för kommunernas äldre- och handikappomsorg och uppmuntra till aktiv avgiftsplanering. Vidare framhöll regeringen att det fanns en risk för att det i kommuner med höga avgifter fanns personer med behov av vård och omsorg som helt eller delvis avstod från att efterfråga sådana insatser på grund av avgiftens storlek.

I propositionen tillkännagav regeringen sin avsikt att ge Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp och utvärdera konsekvenser och effekter av reformen vad gäller såväl kommunernas avgiftssystem som effekterna för enskilda omsorgstagare. Under avsnitt 2.3 i denna promemoria redogörs för Socialstyrelsens första rapport som överlämnades till regeringen den 17 mars 2003 (dnr S2003/2799/ST).

Högekostnadsskyddet

Det nya avgiftssystemet infördes genom en ändring i socialtjänstlagen som trädde i kraft den 1 juli 2002 (prop. 2000/01:149, bet. 2001/02:SoU3, rskr. 2001/02:15). Avgiftssystemet omfattar ett högekostnadsskydd i form av en högsta avgift för insatser inom ramen för hemtjänst i ordinärt och särskilt boende, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård samt en högsta avgift för bostad i särskilt boende i de fall boendekostnaden inte skall fastställas som hyra. Vid fastställande av avgift har den enskilde rätt att förbehålla sig ett lägsta belopp (minimibelopp) av sina egna medel. Minimibeloppet skall täcka den enskildes normala levnadskostnader och anges i 8 kap. 7 § socialtjänstlagen som en andel av prisbasbeloppet. Kommunen får under vissa omständigheter fastställa minimibeloppet till en högre nivå (se 8 kap. 8 § socialtjänstlagen). Kommunen får även fastställa minimibeloppet till en lägre nivå i vissa speciella fall. En sänkning av minimibeloppet kan bland annat ske i de fall en kostnad ingår i avgiften för hemtjänst eller bostad i särskilt boende. Vid beräkning av minimibeloppet skall avgiftsunderlagets storlek fastställas. Avgiftsunderlaget beräknas utifrån aktuella förvärvs- och kapitalinkomster som är skattepliktiga enligt inkomstskattelagstiftningen med tillägg för eventuellt bostadsbidrag, bostadstillägg och särskilt bostadstillägg. Om omsorgstagaren är gift skall makarnas samlade inkomster utgöra underlagets storlek. Makarnas inkomster skall läggas samman och därefter fördelas med hälften på vardera maken. En kommun får i sitt avgiftsbeslut bestämma att inkomsterna skall beräknas på ett sätt som är mer fördelaktigt för den enskilde.

Kostnader för mat

Det nu gällande högekostnadsskyddet omfattar bland annat avgiften för hemtjänst i ordinärt och särskilt boende och dagverksamhet. Inom dessa verksamheter kan det tillhandahållas såväl hjälp med inköp av mat som färdiglagad mat. Frågan är i vilken omfattning kostnader för tillredning, transport och tillhandahållande av mat skall omfattas av högekostnadsskyddet. Av tidigare lagstiftningsärenden framgår vad som skall ingå i hemtjänsten (se t.ex. prop. 1997/98:113 s. 121, prop. 1996/97:124 s. 84 ff. och prop. 2000/01:149 s. 23). Bland annat kan serviceuppgifter såsom hjälp med inköp och tillredning av mat samt distribution av färdiglagad mat ingå i hemtjänsten. Det innebär att för det fall den enskilde beviljats hemtjänst med sådana

serviceuppgifter ingår dessa i avgiften för hemtjänst och den enskilde skall utöver avgiften betala för maten. Väljer kommunen istället att tillhandahålla färdiglagad mat ingår distributionen i avgiften men den enskilde får själv betala för den färdiglagade maten enligt den avgift kommunen fastställt med stöd av 8 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Socialstyrelsens rapport

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att följa och utvärdera de nya bestämmelserna om avgifter. Uppdraget är flerårigt och sträcker sig fram till den 31 mars 2007. Den första rapporten som överlämnades till regeringen den 17 mars 2003 (dnr S2003/2799/ST) bygger på en enkätstudie, en genomgång av frågeställningar om reformen som inkommit till Socialstyrelsen samt en analys av alla länsrätts- och kammarrättsdomar som meddelats under perioden 1 juli – 31 december 2002.

Rapporten visar att avgiftsreformen i stort fått avsedd verkan och att måluppfyllelsen är god. Rapporten pekar dock på att samtliga kommuner lägger avgiften för färdiglagad mat utanför hemtjänstavgiften, vilket tidigare inte var fallet. Reglerna om höjning av förbehållsbeloppet är gynnsamt för vissa personer som köper färdiglagad mat men för vissa låginkomsttagare är de nya reglerna sämre än tidigare. Det gäller personer som har lägre inkomster än nivån på förbehållsbeloppet. Enligt Socialstyrelsens rapport ”jämkar” nästan en tredjedel av kommunerna matavgiften i särskilt boende. Dock har många kommuner upphört att jämkas eftersom de anser att det strider mot kommunallagens likställighetsprincip. Socialstyrelsen har i Meddelandeblad nr 9/2002 uppmärksammat att lagen inte ger någon vägledning på denna punkt och att det inte finns någon rättspraxis som klargör om kommunallagens bestämmelser om likställighet hindrar kommunerna att differentiera matavgiften utifrån den enskildes betalningsförmåga.

Överväganden och förslag

Förslag: Föreligger särskilda skäl i ett enskilt fall får avgiften för färdiglagad mat och annan liknande social tjänst enligt 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) jämkas.

Skälen för förslaget: Tillagning och distribution av färdiglagad mat ingår i det så kallade hemtjänstbegreppet och omfattas därmed av socialtjänstlagens högkostnadsskydd. Kommuner har rätt att ta ut avgift för färdiglagad mat med stöd av 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453). Flera kommuner har enligt Socialstyrelsens rapport uppfattat att kommunallagens likställighetsprincip hindrar kommunen från att jämkas avgiften för färdiglagad mat. Avgiftsbestämmelsen i 8 kap. 2 § socialtjänstlagen i sig utgör dock inget hinder mot att ha differentierade taxor; tvärt om föreskrivs att kommunen får ta ut skäliga avgifter enligt grunder som kommunen bestämmer. Likställighetsprincipen i 2 kap. 2 § kommunallagen (1991:900) innebär att kommuner skall behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Att ta ut en låg avgift för färdiglagad mat av personer med låga inkomster utgör sakliga skäl och strider därför inte mot likställighetsprincipen. Av Socialstyrelsens rapport framgår att personer med låga inkomster i vissa fall fått en försämrad ekonomi efter det att högkostnadsskyddet infördes. Rapporten visar att det framförallt behövs en ändring när det gäller avgiften för färdiglagad mat. När det gäller avgiften för färdiglagad mat är det viktigt att kommunen får beakta den enskildes ekonomiska förhållanden vid fastställande av avgift och när särskilda skäl föreligger jämkas avgiften så att dessa personer förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov. Särskilda skäl för att jämkas avgiften föreligger när avgiften är så hög att den inskränker på den enskildes förbehållsbelopp. Förbehållsbeloppet bör beräknas i enlighet med 8 kap. 7 och 8 §§ socialtjänstlagen. Vid bestämmande av förbehållsbeloppet bör avgiftsunderlaget beräknas enligt 8 kap. 4 § socialtjänstlagen. Även andra omständigheter av ekonomisk eller annan natur, såväl tillfälliga som långvariga, kan utgöra särskilda skäl för jämkning av avgiften. En jämkning av avgiften strider inte mot likställighetsprincipen för det fall särskilda skäl föreligger i det enskilda fallet och kommunen medger jämkning av avgift på samma villkor för samtliga kommuninvånare som uppfyller kriterierna för jämkning.

Den nu föreslagna jämningsregeln omfattar avgifter för färdiglagad mat men kan även tillämpas på andra avgifter som kommuner har rätt att ta ut med stöd av 8 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Överklagande

Förslag: Ett beslut om jämkning av avgift enligt 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) i ett enskilt fall överklagas till allmän förvaltningsdomstol genom s.k. förvaltningsbesvär. Prövningstillstånd skall krävas vid överklagande till kammarrätt.

Förslaget till lagändring införs i 16 kap. 3 § socialtjänstlagen.

Skälen för förslaget: Kommunens beslut om fastställande av avgift enligt 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) kan endast prövas genom så kallad laglighetsprövning. Detta gäller oavsett om det är ett beslut om fastställande av en avgift i det enskilda fallet eller en generell taxa. Vid en laglighetsprövning kan endast beslutets laglighet prövas. Beslut i det enskilda fallet i frågor som rör avgiftens storlek för hemtjänst och dagverksamhet samt avgift för bostad i särskilt boende kan däremot överklagas genom så kallat förvaltningsbesvär, se 8 kap. 4–9 §§ och 16 kap. 3 § socialtjänstlagen. I likhet med dessa beslut bör frågan om jämkning av avgift i det enskilda fallet kunna prövas genom förvaltningsbesvär. Vad gäller kommunala beslut som innefattar generella bestämmelser om jämkning och fastställande av taxa enligt 8 kap. 2 § socialtjänstlagen i övrigt bör dessa beslut även i fortsättningen endast kunna bli föremål för laglighetsprövning.

Ikraftträdande m.m.

Författningsförslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2004. Detta hindrar dock inte att kommuner redan nu, med befintlig lagstiftning, tillämpar differentierade taxor för färdiglagad mat och andra sociala tjänster när avgiften tas ut med stöd av 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453).

Överklagade beslut om avgift enligt 8 kap. 2 § socialtjänstlagen som meddelats före ikraftträdandet skall prövas enligt paragrafens äldre lydelse såvitt avser tid före ikraftträdandet och i enlighet med den föreslagna lydelsen för tid därefter.

Ekonomiska och andra konsekvenser

Promemorian innehåller förslag om att kommuner får jämka avgiften för färdiglagad mat och annan liknande social tjänst när särskilda skäl föreligger. Detta innebär att kommuner som vill jämka avgiften kan göra det utan att beslutet står i strid med kommunallagens likställighetsprincip. Möjligheten att jämka innebär dock ingen skyldighet för kommuner att jämka. Jämkning kan dock många gånger vara ett alternativ till att utge äldreomsorgsstöd eller ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Förslaget medför därför inga ytterligare kostnader för kommunerna. Promemorian föreslås att beslut om jämkning av avgift i ett enskilt fall skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol genom förvaltningsbesvär. Det är svårt att uppskatta hur många mål det kan komma att röra sig om men det är uppenbart att det inte kommer att vara fråga om någon större ökning. Den föreslagna författningsregleringen torde därför inte medföra någon ökning av arbetsbördan vid de allmänna förvaltningsdomstolarna som inte kan tas om hand med befintliga resurser.

Författningskommentarer

Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

8 kap.

2 §

Förslaget innebär att en kommun, när särskilda skäl föreligger i ett enskilt fall, får jämka en avgift som kommunen tar ut med stöd av denna paragraf. I avsnitt 3 redogörs för när särskilda skäl för jämkning skall anses föreligga.

16 kap.

3 §

Tillägget innebär att beslut i det enskilda fallet om jämkning av avgift enligt 8 kap. 2 § kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Kommunens generella beslut om fastställande av taxa och beslut om huruvida kommunen tillämpar jämkning vid särskilda skäl kan även fortsättningsvis endast prövas genom så kallad laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Den föreslagna jämningsregeln innebär ingen skyldighet för kommuner att jämka avgifter. För det fall en kommun beslutat att tillämpa regler om jämkning av avgift när särskilda skäl föreligger eller faktiskt tillämpar jämkning av avgift kan domstolen vid överklagande av jämningsbeslut i ett enskilt fall pröva såväl skälen för jämkning som beräkningen av avgiftsunderlag och förbehållsbelopp.